

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

w sprawie z wniosku Z. F.
przy uczestnictwie S. M., C. M., A. M., P. M., B. M. i T. M.
o stwierdzenie nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 września 2019 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika P. M.
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 21 grudnia 2017 r., sygn. akt I Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w T. postanowieniem z dnia 19 czerwca 2017 r., stwierdził, że spadek po zmarłej w dniu [...] 2004 r. B., z domu K., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 27 kwietnia 2004 r., sporządzonego w Kancelarii Notarialnej w S., przed notariuszem T. B., otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w S. w dniu 11 czerwca 2004 r., nabyła w całości córka Z. B. F..

Według dokonanych ustaleń spadkobiercami ustawowymi B. M. są: dzieci Z. F., S. M., C. M. oraz dzieci zmarłego syna E. M., A. M., P. M. oraz B. M..

W związku z zarzutem uczestników P. M., A. M. oraz C. M. , że testament jest nieważny, ponieważ został sporządzony w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, Sąd po przeprowadzeniu dowodów z zeznań licznych świadków, notariusza T. B., dokumentacji medycznej oraz opinii biegłych: psychiatry lek. med. T. B., neurologa lek. med. P. S., onkologa dr A. C., hematologa dr W. L. (L.) ustalił, że spadkodawczyni była zdolna do niewadliwych czynności prawnych.

Od powyższego postanowienia złożył apelację uczestnik postępowania P. M., którą Sąd Okręgowy w T. oddalił postanowieniem z dnia 21 grudnia 2017 r.

Skarga kasacyjna uczestnika P. M. od postanowienia Sądu Okręgowego – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 941, 946, 947, 948, 950, 958 k.c., art. art. 109, 110 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz. U. 2019, poz. 540 ze zm., dalej „pr.not.”), art. 510, 650, 669, 670, 671 k.p.c., a także art. 232, 227 233 k.p.c., i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie wskazać należy, że większość podniesionych w skardze kasacyjnej uczestnika zarzutów opartych na podstawie z art. 398³ pkt 2 k.p.c. zostało sformułowanych wadliwie, gdyż nie zostały one powiązane z właściwymi przepisami o postępowaniu apelacyjnym (art. 378 § 1, art. 382 lub art. 391 § 1

k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że skarga kasacyjna oparta na podstawie z art. 398³ pkt 2 k.p.c., jeśli nie wymienia konkretnych przepisów postępowania naruszonych przez sąd drugiej instancji, nie czyni zadość wymaganiom tego przepisu. Uchybienie temu obowiązkowi zwalnia Sąd Najwyższy od oceny zarzutów opartych na tej podstawie, albowiem nie istnieje jurydyczna płaszczyzna odniesienia się do czynności procesowych Sądu drugiej instancji. Powoduje to, że już tylko z tej przyczyny zarzuty skargi oparte na podstawie drugiej z art. 398³ k.p.c. nie mogą odnieść skutku (por. wyroki SN z dnia 22 stycznia 2015 r., III CSK 153/14, OSNC 2016, Nr 1, poz. 14, i z dnia 2 lutego 2018 r., II CSK 287/17, nie publ.).

Poza tym, zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest w postępowaniu ze skargi kasacyjnej niedopuszczalny, gdyż odnosi się do dokonywania ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c., por. wyroki SN z dnia 21 lutego 2007 r., I CKN 428/06, nie publ. oraz z dnia 3 grudnia 2010 r., I CSK 123/10, nie publ., a także postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 578/17, nie publ.), a po wtóre, nieprzeprowadzenie przez sąd dowodu z urzędu z reguły nie stanowi uchybienia (por. wyrok SN z dnia 25 marca 1998 r., II CKN 656/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 208; uzasadnienie wyroku SN z dnia 2 czerwca 1998 r., II UKN 88/98, OSNP 1999, nr 11, poz. 373; uzasadnienie wyroku SN z dnia 24 czerwca 1998 r., I PKN 194/98, OSNP 1999, nr 13, poz. 425; wyrok SN z dnia 25 czerwca 1998 r., III CKN 384/98, Biul. SN 1998, nr 11, s. 14; wyrok SN z dnia 9 lipca 1998 r., II CKN 657/97, nie publ.; orzeczenie SN z dnia 15 lipca 1998 r., II UKN 126/98, OSNAPiUS 1999, nr 13, poz. 436; uzasadnienie wyroku SN z dnia 9 września 1998 r., II UKN 182/98, OSNAPiUS 1999, nr 17, poz. 556; uzasadnienie wyroku SN z dnia 14 grudnia 2000 r., I CKN 661/00, nie publ.). Z przytoczonych przez skarżącego przepisów kodeksu postępowania cywilnego jedynie z art. 670 § 1 k.p.c. wyraźnie wynika nakaz badania z urzędu, kto jest spadkobiercą, a w szczególności, czy spadkodawca pozostawił testament. W ten sposób ustawodawca eksponuje tu pierwiastek interesu publicznego, właściwy wielu rodzajom postępowania nieprocesowego. Tak więc należy stwierdzić, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku oprócz ogólnego obowiązku aktywności uczestnika postępowania, wyrażającej się w należytej dbałości o własny

interes, wchodzi w grę także element obowiązkowego działania sądu z urzędu (zob. postanowienie SN z dnia 12 marca 2004 r., II CK 65/03, niepubl.). W uzasadnieniu postanowienia z dnia 16 października 2002 r., IV CK 178/02 (OSNC 2004/2, poz. 25) Sąd Najwyższy wskazał natomiast, że art. 670 k.p.c. należy rozumieć w ten sposób, że sąd w szczególności obowiązany jest ustalić, czy spadkodawca pozostawił testament. Jednakże, co w sprawie ma istotne znaczenie, jeżeli ustali, że spadkodawca pozostawił testament, ale nie poweźmie wątpliwości, iż jest on nieważny lub nieskuteczny, to nie jest obowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów celem potwierdzenia jego ważności i skuteczności.

Godzi się w tym miejscu jedynie zauważyć, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego żądanie dodatkowej opinii biegłego jest uzasadnione wówczas, gdy przedstawiona uprzednio opinia jest niepełna, niejasna lub występuje rozbieżność między sporządzonymi w sprawie opiniami biegłych. Przyczyny takiej nie stanowi natomiast to, że wynik opinii jest odmienny od oczekiwań, w sprawie, skarżącego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73, nie publ., z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99, OSNP 2000, Nr 22, poz. 807, i z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, nie publ.). Przeprowadzone w sprawie dowody z opinii biegłych z zakresu medycyny (psychiatrii, neurologii, onkologii, hematologii) miały na celu wyjaśnienie, czy w świetle wiedzy medycznej rozpoznane schorzenia testatorki wyłączały świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Obszernie uzasadnione opinie jednoznacznie zaprzeczyły istnieniu takiego stanu, a wynika z nich, że biegli wydali opinie także na podstawie, co jest oczywiste, dokumentacji lekarskiej. Skarżący nie podniósł uzasadnionych zarzutów dotyczących kompetencji biegłych, prawidłowości przyjętych kryteriów oceny medycznej lub nielogiczności zaprezentowanych wniosków. Dlatego Sąd orzekający, dysponujący ich opiniami odrzucającymi sugestie o istnieniu zaburzeń świadomości i woli testatorki nie miał podstaw do prowadzenia w tym kierunku dalszego postępowania dowodowego.

Przeto, niepodobna podzielić stanowiska skarżącego, że zostały naruszone powołane w skardze przepisy przy ustaleniu stanu psychicznego testatorki pod kątem jej zdolności do testowania, w sytuacji gdy został on wyjaśniony w oparciu opinie wydane przez biegłych lekarzy uwzględniające dane wynikające z lekarskich

badań przedmiotowych podczas pobytów w szpitalu oraz zachowania testatorki opisanych w dokumentacji szpitalnej, pozostałej dokumentacji lekarskiej i zeznaniach.

Odnosnie do zarzutu naruszenia art. 650 k.p.c., to trzeba przypomnieć, że przepis ten rozstrzyga o sytuacji, w której, co należy podkreślić, złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy. Otwarcie i ogłoszenie podlega każdy z nich. Jest to samodzielna i odrębna czynność dokonana w odniesieniu do każdego testamentu bez względu na formę dokonanego rozrządzenia na wypadek śmierci.

Zarzucając naruszenie art. 650 k.p.c. skarżący pomija, że w rozumieniu tego przepisu złożono jedynie testament notarialny z dnia 27 kwietnia 2004 r., który został otwarty i ogłoszony w odrębnym postępowaniu sądowym w dniu 11 czerwca 2012 r. Podnoszona zaś w skardze okoliczność, że spadkodawczyni sporządziła wcześniej testament notarialny jest irrelevantna dla stwierdzenia nabycia spadku przez wnioskodawczynię skoro, jak zasadnie uznał Sąd Okręgowy, rozrządzenia zawarte w testamencie wcześniejszym uległy odwołaniu późniejszym testamentem z dnia 27 kwietnia 2004 r., w którym została ona powołana do całości spadku. Inaczej mówiąc testament z dnia 27 kwietnia 2004 r. uchylił testament wcześniejszy, o ile taki został sporządzony, i stanowił podstawę dziedziczenia.

Należy ubocznie zauważyć, że wbrew sugestii skarżącego w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie rozstrzyga o istnieniu zapisów.

Przechodząc do kluczowego zarzutu skargi kasacyjnej, naruszenia art. 958 k.c. w zw. z art. 941 k.c., art. 950 k.c. art. 109, 110 § 3 pr. not. poprzez wydanie zaskarżonego postanowienia na podstawie odpisu testamentu, trzeba zauważyć, że rację ma skarżący jedynie o tyle, o ile twierdzi, iż taki dokument nie jest testamentem. Z prawa o notariacie wynika, że wypis - ale nie odpis - aktu notarialnego zastępuje oryginał, jest równoznaczny z oryginałem, co odnosi się także do wypisu testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego (art. 950 k.c.). Wypis z mocy ustawy ma moc prawną oryginału (art. 109 pr. not).

Konieczne natomiast staje się w odniesieniu do powyższego zarzutu skonstatować, że z ustaleń poczynionych w sprawie nie wynika, iż ogłoszeniu podlegał odpis testamentu notarialnego z dnia 27 kwietnia 2004 r., a nie jego wypis.

Wbrew zarzutowi skarżącego Sąd Okręgowy rozstrzygnięcia o ważności dokumentu będącego podstawą dziedziczenia wnioskodawczyni nie oparł na poglądzie, że odpis testamentu sporządzonego notarialnie jest testamentem. Sąd Okręgowy bynajmniej takiego poglądu nie wypowiedział, a zatem rozpatrywany zarzut jest nieusprawiedliwiony.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w postanowieniu.

aj

l.n